

Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти
Завдання для районної (міської) олімпіади з української мови та літератури
7 клас
Українська література

I. Напишіть твір-роздум на тему «Краща у світі мета – стати хорошою людиною» (Цицерон).

(12 балів)

II. Дайте відповіді на запитання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловлюваннях.

(5 балів)

1. До якої групи лірико-побутових пісень належать козацькі та чумацькі пісні? **(Соціально-побутових).**
2. У чому полягає секрет розміру коломийкового вірша? Проілюструйте прикладом. **(Дворядкова строфа, у кожному рядку – 14 складів).**
3. Який художній засіб яскраво виражений у рядках:
Стоїть явір над водою, в воду похилився.
На козака пригодонька – козак зажурився? **(Паралелізм)**
4. Який твір Т. Шевченка відкриває перше видання «Кобзаря»? **«Думи мої...»**
5. Кому з персонажів вивченого художнього твору належать слова: «Життя лиш доти має вартість, – говорив він частенько, – доки чоловік може помагати іншим»? **(Захарові Беркуту)**

III. Дайте визначення поняттям: пафос художнього твору, мотив у художньому творі.

(4 бали)

Пафос художнього твору – почуття піднесеності, натхнення, пристрасне переживання душевного стану героя (піднесення, розпач), пов'язані з основною ідеєю твору.

Мотив у художньому творі – підтема твору або її якась частина, що супроводжує, доповнює основну тему.

Українська мова

I. Допишіть прислів'я, користуючись довідкою, розкриваючи дужки. Поясніть написання частки **НЕ з дієсловами:**

1. І соловей (не)співає, коли він
2. У чужому оці порошинку бачить, а у своєму
3. На чужий труд
4. Слово – це меч, який
5. Мовчання ще нікому

Довідка:... дрючка (не)добачає; ...їсти (не)має; ...ласий (не)будь; ... (не)нашкодило; ...ніколи (не)іржавіє.

(6 балів)

1. *І соловей не співає, коли він їсти не має.*
2. *У чужому оці порошинку бачить, а у своєму дрючка недобачає.*
3. *На чужий труд ласий не будь.*
4. *Слово – це меч, який ніколи не іржавіє.*
5. *Мовчання ще нікому не нашкодило.*

Не з дієсловами пишеться окремо. Разом **не** з дієсловами пишеться, якщо слово без **не** не вживається або дієслово має префікс **недо-** і вказує на неповноту дії.

II. Відредагуйте, якщо потрібно, подані словосполучення і запишіть.

Дотримати слово, опанувати професію, зазнати невдачу, зрадити принципам, називати по імені, відправити по пошті, заходи щодо поліпшення, сталося із-за недбальства, один раз в місяць, увести до складу.

Дотримати слова, опанувати професію, зазнати невдачі, зрадити принципи, називати на ім'я, відправити поштою, заходи щодо поліпшення, сталося через недбальство, один раз на місяць, увести до складу.

(5 балів)

III. Утворіть від поданих слів прикметники за допомогою суфікса -ськ-

Ніцца, Калуга, Калуш, Одеса, Ла-Манш, Лейпциг.

Ніцца – ніцький, Калуга – калузький, Калуш – калуський, Одеса – одеський, Ла-Манш – ланшиський, Лейпциг – лейцизький.

(3 бали)

IV Виконайте тестові завдання.

4. З'ясуйте, яким членом речення є інфінітив у кожному випадку.	
1 Вона зайшла поговорити про справи.	А означення
2 Настав час перевірити свої знання.	Б додаток
3 Оксана попросила зачинити вікно.	В обставина
4 Вчитися – ваше головне завдання.	Г підмет
5 Буду я навчатись мови золотої...	Д простий дієслівний присудок
	Е складений дієслівний присудок

1 – В; 2 – А; 3 – Б; 4 – Г; 5 – Д

(5 балів)

Усього – 40 балів

Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти
Завдання для районної (міської) олімпіади з української мови та літератури
8 клас
Українська література

I. Напишіть твір-роздум на тему «Нема там добра, де нема правди» (П. Куліш). (12 балів)

II. Дайте відповіді на запитання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловлюваннях.

(5 балів)

1. З яким природним явищем народ порівнює татар в історичній пісні «Ой Морозе, Морозенку»? **Із громом і хмарою: «То не грім в степу грохоче, То не хмара світ закрила, То татар велика сила...»**

2. Назвіть ім'я та прізвище українського кобзаря, якого називають українським Гомером. **(Остап Вересай).**

3. Назвіть відому вам пісню легендарної Марусі Чурай, побудовану у формі діалогу матері й сина **(«Засвіт встали козаченьки»).**

4. Яку творчу тему Лесі Українки продовжує поема «Давня казка»? **(Значення поезії в житті людини, роль поета в суспільстві).**

5. Яка головна ідея пронизує пісню «За Сибіром сонце сходить»? **(Самопожертви в ім'я суспільного блага).**

III. Установіть відповідність між цитатою та історичною піснею:

1	«Хоч, здається, не в кайданах, А все ж не на волі»	А	«Ой Морозе, Морозенку»
2	«Становили собі ляхи дубовії хати»	Б	«За Сибіром сонце сходить»
3	«Зібрав війська сорок тисяч в місті Жаботині»	В	«Чи не той то хміль»
4	«Ой з-за гори та з-за кручі буйне військо виступає»	Г	«Та, ой, як крикнув же козак Сірко»
		Д	«Максим козак Залізняк»

(4 бали)

1 – Б, 2 – В, 3 – Д, 4 – А

Українська мова

I. Підкресліть присудки, визначте їх види.

1. Не зміліє в отецьких криницях вода (Б.Олійник).

2. Ми тільки почали розгадувати світ (Д.Павличко).

3. У нещасті друг стає братом (З Біблії).

4. Я вам готовий у щасті і в нещасті помагати (Леся Українка).

5. Буде дощ плюскотіти. Буде вітер шуміти (Я. Шпорта).

(1) зміліє – простий дієслівний; 2) почали розгадувати – скл. дієслівний; 3) стає братом – скл. іменний; 4) готовий помагати – скл. дієслівний; 5) буде плюскотіти, буде шуміти – простий дієслівний.

(5 балів)

II. Утворіть від поданих слів збірні іменники, виділіть словотворчі засоби.

Козак, моряк, ткач, боягуз, парубок, птах, молодий, студент, дуб, біб.

(5 балів)

(Козацтво, моряцтво, ткацтво, боягузтво, парубоцтво, птаство, молодь, молодецтво, студентство, дубняк, бобовиння).

III. Перебудуйте двоскладні речення на безособові. Запишіть їх. Граматичну основу підкресліть.

1. Ти ніде не знайдеш цієї книги.

2. Я хочу поїхати в Крим.

3. Ви не повинні спиратися на поручні.

4. Вогонь буде горіти до ранку.

5. Ти повинен зайнятися справою.

Відповідь. 1.Тобі ніде не знайти цієї книги. 2. Мені хочеться поїхати в Крим. 3.Вам не треба спиратися на поручні. 4. Горіти вогню до ранку. 5.Тобі треба зайнятися справою.

(5 балів)

IV. Установіть відповідність між членом речення та прикладом (виділене слово):

1	підмет	А	Поїдемо <i>поговорити</i> з лісом, а вже тоді я можу і з людьми.
2	присудок	Б	Талант <i>малювати</i> має не кожна людина.
3	означення	В	<i>Поважати</i> людину – це ж ціла наука, наука душі.
4	додаток	Г	Батька попросили <i>оновити</i> старий сценарій.
		Д	По-справжньому починають <i>цінувати</i> життя після тридцяти.

(4 бали)

1) В, 2) Д, 3) Б, 4) Г.

Усього – 45 балів

Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти
Завдання для районної (міської) олімпіади з української мови та літератури
9 клас
Українська література

I. Напишіть твір-роздум на тему «Пізнаєш істину – увійде тоді в кров твою сонце» (за афоризмами Г.Сковороди).

(12 балів)

II. Дайте відповіді на запитання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловлюваннях.

1. Які проблеми порушує у поемі «Енеїда» І. Котляревський? **І. Котляревський у творі «Енеїда» порушує проблеми соціальної нерівності, честі та обов'язку перед Вітчизною, дружби й кохання.**
2. Чому Остромирове Євангеліє має таку назву? **(Цей твір переписаний у 1056–1057 рр. з болгарського оригіналу дяком Григорієм для новгородського посадника Остромира, від імені якого Євангеліє дістало назву).**
3. На які жанрово-тематичні групи поділяються балади? **(Міфологічні; історичні; □ родинно-побутові (сімейні, любовні); соціально-побутові).**
4. Як називається архаїчна рукописна хрестоматія, що містить різні вислови та фрагменти з богословських творів? **(Ізборник Святослава).**
5. Хто, на думку Святослава, може «...Волгу веслами розкропити, а Дін шоломами вилляти»? **(Всеволод).**

(5 балів)

III. Установіть відповідність.

<i>Художній засіб</i>	<i>Приклад</i>
1 порівняння	А Чому ліси чекають мене знову, на щит піднявши сонце і зорю. (Л.Костенко)
2 епітет	Б Вона прийшла, завітчана і мила... (В. Симоненко)
3 метафора	В Грає кобзар, виспіває, Аж лихо сміється (Т. Шевченко).
4 алегорія	Г Людина нібито не літає... А крила має... (Л. Костенко).
	Д Ця дівчина... Обличчя, як з ікон... (Л. Костенко).

(4 бали)

1 – Д; 2 – Б; 3 – А; 4 – Г.

Українська мова

I. Визначте смислові зв'язки між частинами складносурядного речення.

1. І серцю дано не бідніти, і думам не дано всихать (М. Стельмах).
2. Прилинув вітер, і в тісній хатині він про весняну волю заспівав (Леся Українка).
3. Задощило, і фільмування довелося припинити (О. Гончар).
4. Усе повертається, але роки йдуть без вороття (Крил. вислів).
5. Слово – срібло, а мовчання – золото (Нар. тв.).
6. То комиш упаде в око, то дим тріпоче в повітрі (М. Коцюбинський).
7. Чи то праця задавила молоду силу, чи то нудьга невсипуца його з ніг звалила (Т. Шевченко).

(7 балів)

1. **І серцю дано не бідніти, і думам не дано всихать (М. Стельмах) – одночасність.**
2. **Прилинув вітер, і в тісній хатині він про весняну волю заспівав (Леся Українка) – послідовність.**
3. **Задощило, і фільмування довелося припинити (О. Гончар) – причина і наслідок.**
4. **Усе повертається, але роки йдуть без вороття (Крил. вислів) – протиставлення.**
5. **Слово – срібло, а мовчання – золото (Нар. тв.) – зіставлення.**
6. **То комиш упаде в око, то дим тріпоче в повітрі (М. Коцюбинський) – чергування явищ.**
7. **Чи то праця задавила молоду силу, чи то нудьга невсипуца його з ніг звалила (Т. Шевченко) – взаємовиключення явищ.**

II. Підберіть до іншомовних слів слова сучасної української мови: чемпіон, фініш, лідер, аналіз, афіша, дискусійний, раціональний, мемуари, сигнал, доза, протест, реставрація, конкурс, дистанція, еволюція, дисципліна.

(8 балів)

Відповідь: переможець, закінчення, керівник, розбір, оголошення, спірний, розумний, спогади, знак, кількість, заперечення, відбудова, змагання, відстань, розвиток, порядок.

III. Запишіть подані слова, знявши риси.

Аби/хто; біло/сніжний; віч/на/віч; в/міру; в/наслідок; в/нічию; в/ногу; в/обріз; вогненно/червоний; врешті/решт, кінець/кінцем всевітньо/історичний; повік/віків, зроду/віку, радіо/фізичний; теле/і/радіо/передачі.

(5 балів)

Відповідь: Абихто; білосніжний; віч-на-віч; в міру; внаслідок; внічию; в ногу; в обріз; вогненно-червоний; врешті-решт, кінець кінцем всевітньо-історичний; повік-віків, зроду-віку, радіофізичний; теле- і радіопередачі.

IV. Установіть відповідність між реченнями з прямою мовою і схемами речень.

Розділові знаки пропущено, тому написання великих літер у деяких реченнях не позначено.

1. «П, – а, –п».	А. Яка краса вигукнула Докія і оце воно у воді росте
2. «П? –а: – П».	Б.Отоді це сталося пояснила мама коли почалася повінь
3. А : «П!»	В. А батько ще й додасть добре діло за людиною ніколи не забариться
4. «П! – а. – П?»	Г. Крейсер зайшов у затоку хтось гукає з кургану
	Д. А що як гирлига скипів Горпищенко і додав по-філософськи у наш час гирлига й ракета поруч стоять

1 – Б; 2 – Д; 3 – В; 4 – А.

(4 бали)

Усього – 45 балів

Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти
Завдання для районної (міської) олімпіади з української мови та літератури
10 клас

Українська література

I. Напишіть есе на тему «Сумління людське, виявляється, схоже на вулик, його теж можна розтривожити» (Олесь Гончар).

(12 балів)

II. Дайте відповіді на запитання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловлюваннях.

1. Хто став прообразом баби Оришки з роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (*Няня Панаса Рудченка, Ірина Костянтинівна Батієнко*).
2. Розгортання сюжету за принципом нагнітання родинно-побутових колізій є яскравою композиційною особливістю твору... (*повість І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я»*)
3. Розкрийте походження літературного псевдоніма І. Тобілевича (*Карпенко – за іменем батька, Карий – прізвисько улюбленого персонажа, якого грав І. Тобілевич*).
4. Яка авторська позиція у повісті «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького? (*Переважно нейтральна або прихована, іноді осудливо-іронічна або співчутлива*).
5. Назвіть мистецьке кредо І. Карпенка-Карого. «*Сцена ж мій кумир, театр – священний храм для мене!*»

(5 балів)

III. Установіть відповідність між цитатною характеристикою та персонажем роману Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

1 «...Бідна, некрасива дівчина, уже таки й літня, що жила... удвох зі старою матір'ю».	А Грицько Чупруненко
2 «Не багатого роду!» – казала проста свита, накинута наопашки. «Та чепурної вдачі», – одмовляла чиста, біла, на грудях вишивана сорочка...»	Б Оришка
3 «Отой волоцюга, блудяга... покинув на Дону жінку з дітьми...»	В Мотря Жуківна
4. «Уже була стара-стара, як молоко біла, як сухар суха».	Г Чіпка Варениченко Д Остап Хрущ

1 – В; 2 – Г; 3 – Д; 4 – Б

(4 бали)

Українська мова

I. Доведіть, що подані іменники є омонімами службової частини мови. Якої саме? Як називається такий спосіб творення слів? Складіть речення для підтвердження відповіді.

Коло, край, кінець, протягом.

(9 балів)

Відповідь. Морфолого-синтаксичний спосіб: слово набуває нового значення в результаті переходу його із однієї частини мови в іншу.

Постій коло (*прийм.*) будинку. – Накресли велике коло (*ім.*).

Росте тополя край (*прийм.*) села. – Чужий край (*ім.*) – це не рідна сторона.

Сидить батько кінець (*прийм.*) стола. – Щасливий кінець (*ім.*) цієї події.

Зробили протягом (*прийм.*) тижня. – Листок здуло протягом (*ім.*).

II. Подайте фонетичний запис слів.

Готуються, снишся, сниться, книжці, радіомовлення, борються, женеться, розкуйовджений, прийняття, чукотський.

(5 балів)

Відповідь. [gɔ'tuʲjuː'a], [snʲs'a], [snʲt͡s'a], [knʲʲz'ɟ'i], [rad'jomóʲle'n'a], [bór'juː'a], [ʒe'néː'a], [rozkuj'óʲdʒe'nʲij], [prʲɪ'nʲat':á], [t͡ʃuk'óːkʲij].

III. Запишіть правильно слова, знявши скісну риску.

Емоційно/образний, морально/стійкий, сіро/кам'яний, супер/зірка, блок/система, честь/честю, дарма/що, жовто/гарячий, сам/на/сам, жень/шень, іван/чай, кисло/молочний; лимонно/кислий; петрові/батоги (рослина).

(6 балів)

Відповідь. *Емоційно-образний, морально стійкий, сірокам'яний, суперзірка, блок-система, честь честю, дарма що, жовтогарячий, сам на сам, женьшень, іван-чай, кисломолочний; лимоннокислий; петрові батоги (рослина).*

IV. Установіть відповідність між назвою лексичної одиниці й реченням, у якому її вжито.

1 Діалектизм	А Козацькі чайки було спущено на воду.
2 Архаїзм	Б Смарагди заблищали, як вовчі очі.
3 Історизм	В Перед очима стояв страдницький образ глави усікновенної.
4 Неологізм	Г Дівчина перев'язала голову червоною биндою.
	Д Криптовалюта може бути засобом обміну та об'єктом власності.

(4 бали)

1 - Г, 2 - В, 3 - А, 4 - Д

Усього – 45 балів

Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти
Завдання для районної (міської) олімпіади з української мови та літератури
11 клас
Українська література

I. Напишіть есе на тему «Вчинки мудрих людей продиктовані розумом» (Цицерон).

(12 балів)

II. Дайте відповіді на запитання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловлюваннях.

1. Яку присвяту має новела М. Хвильового «Я (Романтика)»? Чому? *«Цвітові яблуни» М.Коцюбинського. В обох новелах ідеться про роздвоєння особистостей головних героїв.*
2. За допомогою яких поетичних засобів виражена світоглядно-естетична концепція П.Тичини? *Звукових (асонанс, алітерація, звуконаслідування, анафора, епіфора), зорових (епітет, метафора, авторські неологізми), формальних (розміщення строф і рядків у них).*
3. Хто залучив П. Тичину до шкільного хору, навчив нотної грамоти? *Учителька Серафима Морачевська.*
4. Кому належать слова: «За своїм світосприйманням Є.Плужник – трагічний оптиміст»? *М.Рильському.*
5. Поясніть термін «двоколіїність літератури 20-30 років ХХ ст.». *В Україні література розвивалася під впливом диктату компартії. А також за кордоном, де митці діаспори не втрачали зв'язки з класичними традиціями. Вони порушували морально-духовні й філософські проблеми буття, які виходили за рамки соцреалізму.*

(5 балів)

III. Установіть відповідність між сюжетними елементами та подіями роману В.Підмогильного «Місто».

Сюжетний елемент:	Подія:
1 експозиція	А самогубство Зоськи
2 зав'язка	Б оренда дорогої квартири
3 кульмінація	В опис нічного Києва
4 розв'язка	Г приїзд Степана до Києва
	Д поселення Степана в Гнідих

1) Г, 2) Д, 3) А, 4) Б.

(4 бали)

Українська мова

I. Доберіть до поданих іменників іншомовного походження прикметники. Запишіть їх, визначте рід: кольрабі, муліне, боа, зебу, турне, поні, рагу, івасі, ківі, Токіо.

Кольрабі (ж.р.), муліне (с.р.), боа – шарф (с.р.), боа – удав (ч.р.), зебу (ч.р.), турне (с.р.), поні (ч.р.), рагу (с.р.), івасі (ж.р.), ківі – птах (ч.р.), ківі – фрукт (с.р.), Токіо (с.р.).

(6 балів)

II. Утворіть словосполучення, поєднуючи подані дієслова з іменниками.

Дієслова	Іменники
Відкривати	Книга, свобода слова, незалежність, рівність, вода, подяка, порядок денний, олімпіада, вікно, двері, вирок, зошит, нотатник, квартира, доповідь, рахунок, монолог, тост.
відчиняти	
розгортати	
виголошувати	
оголошувати	
проголошувати	

Відкривати – воду, рахунок, олімпіаду; **відчиняти** – вікно, двері, квартиру; **розгортати** – зошит, книгу, нотатник; **виголошувати** – доповідь, монолог, тост; **оголошувати** – подяку, порядок денний, вирок; **проголошувати** – незалежність, рівність, свободу слова.

(9 балів)

III. Від поданих слів утворіть присвійні прикметники чоловічого й жіночого роду.

Анатолій, Гаврило, Галина, Галя, Лукаш, Марія, Марійка, Марічка, Маруся, Матвій, Оля, свекор, свекруха, сестра, Тиміш, Федір.

(5 балів)

Анатоліїв, Гаврилів, Галинин, Галин, Лукашів, Маріїн, Марійчин, Маріччин, Марусин, Матвіїв, Олин, свекрів, свекрушин, сестрин, Тимошів, Федорів.

IV. Установіть відповідність між типом речення і прикладом (розділові знаки пропущено):

1 складнопідрядне	А Біла стежка в далечі губилась, а мені у безтурботні дні назавжди, навіки полюбилися ніжні і замріяні пісні.
2 складносурядне	Б Надвечір хуга втихла, хмари на заході почервоніли, сніг стужавів і гостро заблищав, а повітря стало таким прозорим, що було далеко видно голі дерева понад шляхом...
3 складне безсполучникове	В У небі, чистім, сріблястім від сонця, уже пропливають бушляки, літають над нами степові чайки; чайок дуже багато, вони підлітають до нас зовсім близько...
4 складне з різними видамі зв'язку	Г Це тільки степ їхній щовесни оновлюється, навіть після чорної бурі яскраво зацвітає дикими тюльпанами, розливається аж за обрій океаном краси. Д Коли б гора зневіри впала, коли б зажеврїлась мета, моя б ще сурма золота весняним громом пролунала.

1 – Д, 2 – А, 3 – В, 4 – Б

(4 бали)

Усього – 45 балів